

Konzorcij COSEC v 2016: Poročilo

Vir: Iz Poročila dela NUK 2016, 18. Druge dejavnosti knjižnice: konzorcij COSEC, februar 2017

1 Dejavnost Konzorcija slovenskih knjižnic za nabavo elektronskih virov (COSEC)

Namen, cilji, naloge in organizacija konzorcija COSEC so opredeljeni v *Pogodbi o delovanju Konzorcija slovenskih knjižnic COSEC*, ki so jo pogodbenne stranke – ustanovitveni člani (CTK, NUK, Institut »Jožef Stefan«, Univerza v Ljubljani, Univerza v Mariboru, Univerza na Primorskem, Združenje splošnih knjižnic in ZBDS) podpisali februarja 2012. Poleg pogodbenih strank konzorcij združuje tudi druge pravne osebe javnega prava, ki opravljajo javno službo (kot npr. knjižnice, javne raziskovalne zavode in druge organizacije s področja izobraževanja, znanosti in kulture), ki so zainteresirane za pridobivanje informacijskih virov in katerih dejavnost je financirana iz javnih sredstev. Mednarodni vidik konzorcijskega delovanja ureja dokument *Memorandum of Understanding : EIFL and NUK*, ki sta ga podpisala NUK in mednarodni konzorcij EIFL leta 2005. Pridobivanje in upravljanje elektronskih virov temelji na *Smernicah licenciranja COSEC (2015)*, ki so zasnovane na mednarodni vzorčni licenčni pogodbi EIFL (2014) in strokovnih načelih IFLE o licenciranju iz leta 2011. Pri evalvaciji licenčnih informacijskih virov se uporablja mednarodno uveljavljen standard COUNTER.

V skladu s konzorcijsko pogodbo NUK od leta 2012 dalje opravlja naloge koordinatorja konzorcija COSEC, ki vključujejo naslednje dejavnosti: koordinacijo dela in poslovanja ter predstavljanje in zastopanje konzorcija; oblikovanje politike nabave elektronskih virov v sodelovanju s posameznimi članicami konzorcija; dogovarjanje s ponudniki informacijskih virov ter priprava pogodb in drugih dokumentov, ki se nanašajo na pridobivanje in uporabo informacijskih virov; pripravo gradiv, potrebnih v postopkih pridobivanja finančnih sredstev za nabavo informacijskih virov; zagotavljanje administrativne, tehnične, pravne in računovodske podpore delovanju konzorcija; izvedbo različnih izobraževanj. NUK zagotavlja materialne in delovne pogoje za delovanje konzorcija, opravlja dela, povezana s članstvom v mednarodnem konzorciju EIFL in zagotavlja sredstva za letno članarino.

2 Prednostni letni cilji konzorcija COSEC

- Prizadevanje za obnovitev dosedanjih naročil v skladu z razpoložljivimi finančnimi sredstvi in s politiko obdavčevanja elektronskih virov;
- Upravljanje digitalnih vsebin v skladu s Smernicami licenciranja COSEC in nadaljevanje racionalizacije in optimizacije posameznih nakupov ob upoštevanju načela preudarnosti;
- Nadaljevanje zagotavljanja enake in zelo primerljive storitve po vsej državi za vse člane;
- Nadaljevanje priprave dokumentov za preglednejše delovanje in porabo javnega denarja;
- Nadaljevanje ozaveščanja o Smernicah licenciranja COSEC;
- Združitev pogojev licenčnih vsebin z odprto dostopnimi recenziranimi revijami
- Mednarodna primerljivost konzorcijskega dela in rezultatov.

Prednostna območja se medsebojno krepijo.

3 Uresničitev letnih ciljev

Med dosežki na področju konzorcijske dejavnosti v letu 2016 bi izpostavili naslednje:

- Na področju pridobivanja in upravljanja licenčnih podatkovnih zbirk je bil v celoti uresničen načrtovani program dela. Za potrebe konzorcijskih partnerjev je bilo smo pridobili 38 elektronskih virov.
- Po enoletnem premoru smo ponovno naročili znanstvene revije založbe Oxford Journals Online. Vztrajno pogajalsko delo in poglobljene analize so namreč vodili v prepolovitev letne naročnine in 41 več revij kot v letu 2014. Dostopnost te zbirke pomeni 265 e-revij več za Univerzo v Ljubljani.
- Konzorcij znanstvenih e-revij PsycArticles smo v sodelovanju z ARRS (sofinancer) razširili na celotno znanstveno območje Slovenije. To bo vplivalo na prirast znanstvenih e-revij na Univerzi na Primorskem v 2017.
- Dostop do dodatnega nabora e-revij SAGE Journals Online.
- Osem osrednjih območnih knjižnic (OOK) je ponudilo dostop do svetovnega in domačega dnevnega časopisja na platformi Press Reader in tako svojim uporabnikom omogočilo več digitalnih vsebin v slovenskem jeziku.
- Slovenskim raziskovalcem smo nudili 88% znižanje APC (Article Processing Charge) pri objavljanju v revij odprtega dostopa založnika Taylor & Francis.
- Prenovljeno spletno mesto COSEC v slovenskem in angleškem jeziku.
- Glede na Strateški načrt NUK 2015-19 in kazalnikom *delež sklenjenih licenc v skladu z mednarodnimi načeli licenciranja* smo dosegli že 76 % sklenjenih licenc, ki so skladne z našimi zahtevami in Smernicami licenciranja COSEC.

4 Zagotavljanje dostopnosti mednarodne znanstvene literature

Z letom 2016 je bilo konzorcijskim članom oziroma njihovim uporabnikom zagotovljeno več vsebine kot prejšnja leta:

- S prehodom na naročnino SAGE Premier, verzija 2016, so člani konzorcija imeli na razpolago 171 znanstvenih revij več.
- Z razširitvijo konzorcija APA PsycArticles na celotno znanstveno območje, na podlagi sofinanciranja ARRS, bodo imeli raziskovalci Univerze na Primorskem 117 revij več v 2017.
- S ponovno naročnino e-revij Oxford Journals Online so imeli uporabniki Univerze v Ljubljani na voljo 265 e-revij več.
- Na podlagi ugodne ponudbe, ki je bila pridobljena v okviru konzorcijske dejavnosti za osrednje območne knjižnice, je pet dodatnih osrednjih območnih knjižnic maja pristopilo k servisu Press Reader. Servis je tako na razpolago v 8 OOK in prinaša tekoče izdaje več kot 3000 nacionalnih, regionalnih in lokalnih časnikov ter revij iz Evrope, Azije, Avstralije, Afrike, Latinske in Severne Amerike.

Tabela 1: Konzorcijsko zagotavljanje elektronskih virov v letu 2016

licenčni e-viri	za člane NUK	za UL	za UM	za UP	za UNG	za JRO	za splošne knjižnice	za druge organizacije s področja kulture
e-revije	16.416	13.997	12.014	8.206	7.354	8.322	7.700	4.700
e-knjige	146.247	146.247	0	0	0	0	40.000	0
zvočni zapisi	10.300	10.300	0	0	0	0	0	0
video zapisi	350	350	0		0	0	0	0
besedilne zbirke	14	10	4	2	1	0	9	0
bibl. zbirke	11	11	0	0	0	0	0	0

Legenda: JRO – Javni raziskovalni zavod; MK – Ministrstvo za kulturo; UL – Univerza v Ljubljani; UM – Univerza v Mariboru; UNG – Univerza v Novi Gorici; UP – Univerza na Primorskem

5 Zagotavljanje enakih in primerljivih storitev po vsej državi za vse konzorcijske člane

Zagotavljanje enakih in primerljivih storitev po vsej državi za konzorcijske člane poteka na dveh ravneh. Na eni strani gre za upravljanje vsebin in orodij prilagojenih uporabnikom splošnih knjižnic, ter na drugi – prilagojenih uporabnikom visokošolskih knjižnic in JRO. Prvi skupini je bilo na voljo 5, drugi pa 32 različnih licenčnih elektronskih virov, od tega 18 zbirk samo uporabnikom z UL. Uporabnikom splošnih knjižnic in knjižnic UL je bil omogočen tudi oddaljen dostop do virov. Storitve upravlja NUK za visokošolske zavode UL od leta 2005, od leta 2011 pa tudi za večino splošnih knjižnic. Oddaljen dostop predstavlja enega pomembnejših dejavnikov, ki pozitivno vplivajo na obseg uporabe informacijskih virov.

Tabela 2: Konzorcijske storitve za različne skupine uporabnikov glede na vir (so)financiranja v letu 2016

Za člane visokošolskih knjižnic in JRO		Za člane splošnih knjižnic in specialnih knjižnic s področja kulture	
Sofinanciranje – ARRS, NUK in konz. člani:		Sofinanciranje – ZBDS (MK):	
1.	SAGE Premier	1.	EBSCOhost Research/Public library License
2.	EBSCOhost Research/Academic License	Sofinanciranje – konz. člani:	
3.	Emerald 175	1.	eBook Public Library Collection
4.	APA PsycArticles		
Sofinanciranje – NUK in konz. člani:		2.	Britannica Online Public Library Edition
1.	APS	3.	Library Press Display
2.	CMMC	4.	Tax-Fin-Lex
3.	CINAHL with FT		
4.	Oxford Art Online		

5.	Oxford English Dictionary Online
6.	Oxford Music Online
7.	PsycTests
8.	PsycInfo
9.	SocIndex with FT
10.	Taylor & Francis (SSH)
11.	Taylor & Francis (ST Library)
12.	Taylor & Francis Fresh Collection

Za celotno raziskovalno skupnost (financer NUK)

1.	CREDO Online Reference Service -Acad. Coll.
----	---

Financiranje NUK za visokošolske zavode Univerze v Ljubljani			
1.	Britanica Online Academic Edition	10.	MLA
2.	eBook Academic Collection	11.	Naxos Music Library
3.	Encyclopedia of Library and Information Science	12.	Naxos Music Library Jazz
4.	Keesing World Archive	13.	Naxos Video Library
5.	KLG	14.	OECD iLibrary
6.	LRC	15.	Oxford Journals Online
7.	Library Literature & Info Science	16.	PsycBooks
8.	Linguistics and Language Behavior Abstracts	17.	Sociological Abstracts
9.	LISA	18.	Ulrichsweb

6 Znanstvena odličnost s strani ARRS sofinanciranih konzorcijsko pridobljenih revij

V 2016 so bili s konzorcijskimi aranžmaji, sofinanciranimi s strani ARRS in namenjenimi celotni raziskovalni skupnosti Slovenije, zagotovljeni informacijski viri, ki sodijo po znanstveni odličnosti v mednarodnem prostoru med najvišje uvrščene vire. Tabela 3 vključuje nekaj podatkov, izračunanih na osnovi mednarodnih orodij vrednotenja podatkov o citiranosti, in sicer Journal Citation Report (JCR) in Source Normalized Impact per Paper (SNIP).

Tabela 3: Znanstvena odličnost konzorcijsko pridobljenih revij za leto 2016

licenčni e-vir	število revij, indeksiranih v SNIP ali JCR	število revij z IF v 1. kvartilu SNIP	število revij z IF v 1. kvartilu JCR	število člankov slovenskih avtorjev v revijah z IF v SNIP in JCR v letu 2014
EBSCOhost	4512	1.371	780	844
Emerald 175	162	47	6	42
SAGE Premier	640	288	140	43

7 Uveljavljanje mednarodnih smernic licenciranja konzorcijsko nabavljenih informacijskih virov

V skladu s Strateškim načrtom NUK 2015–2019 je bila v letu 2016 že 76 % sklenjenih licenc, ki so skladne z mednarodnimi načeli licenciranja in Smernicami licenciranja COSEC. Med deležniki, s katerimi so že bile sklenjene nove pogodbe, je npr. tudi slovenski založnik IUS-INFO Software.

8 Izobraževanje o znanstvenem publiciranju in drugih storitvah COSEC

Založniki znanstvene literature so pomembni partnerji tudi na področju ustvarjanja in diseminacije novih trendov. Organizirali smo izobraževanja o znanstvenem publiciranju, ki se jih je skupaj udeležilo 97 oseb:

- marca smo na Ekonomski fakulteti UL v sodelovanju z založbo Emerald ponovno izvedli predavanje »Kako do uspešnega objavljanja« z naslednjimi poudarki: kako objaviti v pravi publikaciji; kaj uredniki in recenzenti iščejo v prispevkih; ter o pomenu rangiranja za naše raziskovalno delo.
- predstavnica založbe Emerald je na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo Filozofske fakultete izvedla za 60 študentov in njihovih profesorjev praktična predavanja z naslovom Osnove uporabe znanstvenih revij v e-obliki.
- decembra smo s ponudnikom slovenske podatkovne zbirke EBonitete pripravili izobraževanje za predstavnike OOK.

9 Objavljanje slovenskih avtorjev v odprto dostopnih in hibridnih znanstvenih revijah ter preprečevanje dvojnega plačevanja

Na področju konzorcijske dejavnosti je bila posebna pozornost namenjena prizadevanjem za zagotovitev ugodnejše cene stroškov objavljanja odprto dostopnih recenziranih člankov (APC) za slovenske raziskovalce. Novo dejavnost je spodbudil sprejem dokumenta *Nacionalna strategija odprtega dostopa do znanstvenih objav in raziskovalnih podatkov v Sloveniji med letoma 2015 in 2020*, ki izpostavlja pomen prizadevanj za preprečevanje dvojnega plačevanja založnikom hibridnih znanstvenih revij. V sodelovanju z mednarodnim konzorcijem EIFL smo uspeli zagotoviti slovenskim raziskovalcem objavljanje v odprto dostopnih znanstvenih revijah založnika Taylor & Francis z 88 odstotkov znižanim APC (250 USD).

Večina naših partnerskih založba na podlagi podpisa konzorcije pogodbe COSEC in zahtev Nacionalne strategije odprtega dostopa licenčno dovoljuje tudi shranitev posameznih avtorskih člankov v institucionalnih ali tematskih repozitorijih. Časovni embargo za shranitev člankov lahko traja največ 1 leto.

Na 6. strokovnem srečanju slovenskih nabavnih konzorcijev za mednarodno znanstveno literature z naslovom: *"Brave New World or Challenging Reality? Outcomes and Return on Investment of Academic Libraries in a Changing Digital Landscape, Ljubljana*, smo predstavili ekonomske koristi naših prizadevanj na področju tradicionalnega in odprto dostopnega objavljanja. (Naslov prispevka *Economic aspects of licensing guidelines and effectiveness of the first offset agreement: a case*).

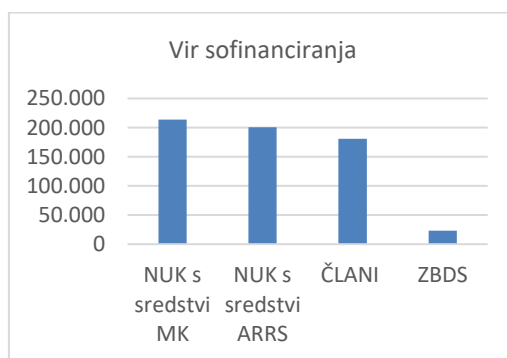
10 Priprava gradiv za preglednejše delovanje in racionalno porabo javnih sredstev

V začetku leta 2016 je zaživela prenovljena spletna stran COSEC, ki prinaša predvsem preglednejše delovanje konzorcija in enostavno upravlja spletnih vsebin.

11 Pridobivanje sredstev za sofinanciranje nakupa/najema licenčnih elektronskih vsebin

Finančna sredstva za naročnine konzorcijsko pridobljene literature smo v 2016 zagotovili s sredstvi štirih partnerjev: Ministrstva za kulturo (35 %), Agencije za raziskovalno dejavnost RS (32 %), članov konzorcija COSEC (29 %) in ZBDS (4 %).

Slika 1: Viri (so)financiranja konzorcijsko nabavljenih elektronskih informacijskih virov v letu 2016

S kandidiranjem na javnem razpisu za sofinanciranje nakupov mednarodne znanstvene literature v letu 2016 pri ARRS smo prejeli sredstva za sofinanciranje konzorcijski nakup štirih zbirk elektronskih revij: EBSCOhost Research Databases, Emerald 175 EXM, SAGE Premier in prvič sofinancirane revij APA PsycArticles. Pri tem so sodelovale vse štiri slovenske javne univerze in osem javnih raziskovalnih zavodov. Ker prejeta sredstva niso zadoščala za plačilo letnih članarin, je tudi v letu 2016 bil s člani dogovorjen model sofinanciranja nakupa

informativskih virov, ki temelji na kriteriju velikosti organizacije (večje organizacije prispevajo več sredstev za nakup virov in praviloma dosegajo tudi njihovo večjo uporabo). Tudi pri večini drugih elektronskih virov je veljal omenjeni model sofinanciranja, kar je omogočilo nakup (najem) določene storitve na ravni celotne Slovenije.

Tabela 4: Obseg dejavnosti na področju konzorcijskega upravljanja licenčnih elektronskih virov v letu 2016

dejavnost	enota	število
Pridobivanje e-virov		
– obnovljeni e-viri	e-vir	38
– novo pridobljeni e-viri	e-vir	1
– odpovedani e-viri	e-vir	1
– testni dostopi	dostop	5
Licenciranje		
– pregled ponudb	ponudba	62
– pogajanja	dogovarjanja	47
– sklenjene pogodbe s člani konzorcija	pogodba	51
– sklenjene pogodbe z založniki/ponudniki	pogodba	22
Pridobivanje finančnih sredstev		
– kandidiranje na razpisih/pozivih RS	prijava	1
– pridobivanje sredstev članov	plačilo	17
Urejanje finančnih poslov		
– izdelava cenovnih modelov	cenovni razdelilnik	3
– število zahtevanih računov	račun	39
– izstavljanje računov članom	račun	17
Evalvacija nakupov in potreb		
– analiza potreb članov	mnenje	8
– statistične analize za ARRS in člane konzorcija	analiza	50
– analiza finančne sposobnosti članov	analiza	3
Prispevanje zapisov v COBIB		
– posodobljeni bibliografski zapisi	bibliografski zapis	38
– novi bibliografski zapisi	bibliografski zapis	9
Komuniciranje/promocija/izobraževanje		
– obstoječi konzorcijski člani	član	121
– novi konzorcijski člani	član	1
– srečanja s konzorcijskimi člani	dogodek	7
– srečanje z založniki/ponudniki	dogodek	28

– srečanje z EIFL.net	dogodek	1
– srečanje z eCOLC	dogodek	0
– komuniciranje s konzorcijskimi člani	e-sporočilo, pogovor	600
– komuniciranje z založniki/ponudniki	e-sporočilo, pogovor	1400
– komuniciranje z EIFL.net	e-sporočilo, pogovor	56
– komuniciranje z eCOLC	e-sporočilo, pogovor	7
Organizacija izobraževanj	dogodek	6
Izvedba izobraževanj	dogodek	3
Udeleženci izobraževanj	udeleženec	97
Javne objave	objava	17
Javno predstavljanje dela in konzorcija	predstavitev	5